

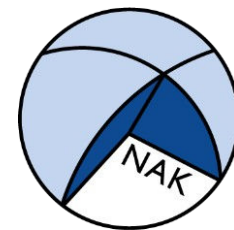


# Jaarverslag 2023

Datum maart '24

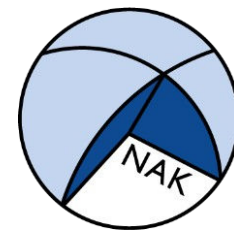
Kenmerk NAK jaarverslag

Afdeling Financiën



## Inhoud

1. Voorwoord voorzitter .....	3
2. Voorwoord directie .....	4
3. De NAK .....	5
4. Organisatie en bestuurszaken .....	8
5. Toezicht .....	21
6. Keuren en Certificeren .....	26
7. Informeren .....	32
8. Financiën .....	34
9. Vooruitblik 2024 .....	50



## 1. Voorwoord voorzitter

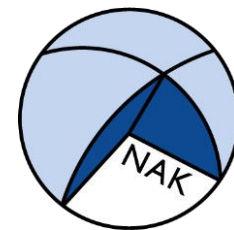
In het afgelopen jaar hebben we verder gewerkt om goed voorbereid te zijn op nieuwe ontwikkelingen. De basis daarvoor is 2 jaar geleden in gang gezet met het onderzoek naar verbetering van sturing en governance. De nieuwe tweehoofdige directie is gestart met Nancy Rietbroek per 1 maart 2023 als operationeel directeur en per 1 september 2023 met Jan Duijsens als algemeen directeur.

Het bestuur heeft hen de opdracht meegegeven om de verbinding met de sector uit te bouwen, de interne samenwerking te verbeteren, de nieuwe Europese kaders te implementeren en de processen, de digitalisering en automatisering te optimaliseren. De directie heeft dit samen met de medewerkers met verve opgepakt en het daartoe opgezette ontwikkelprogramma draait op volle toeren. Het is mooi om te zien dat hierin concrete stappen en resultaten zichtbaar worden. Dat is niet alleen van betekenis voor de NAK, maar ook van groot belang voor de sector waarin de NAK opereert als zelfstandig bestuursorgaan.

**Han Polman**

*Voorzitter bestuur*





## 2. Voorwoord directie

Voor de NAK is 2023 een belangrijk en bijzonder jaar geweest waarbij eerdere initiatieven om de sturing en governance van de organisatie te verbeteren de eerste resultaten

de aanstelling van een tweehoofdige directie. Daarnaast de weersomstandigheden en beleidsveranderingen in de van onze werkzaamheden beïnvloeden. Zo kwamen de certificeringen laat op gang, waren zaaizaadpercelen lastig te toename te zien in het aantal virusinfecties bij het

et ontwikkelprogramma, zoals geïnitieerd door onze komend jaar het programma verder uitbouwen en de Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de processen en beperkingen hebben. Daarom is in het najaar van 2023 een ook het proces van zaaizaden, meer dan in het verleden, nend jaar een meerjarenstrategie formuleren waarbij we voldergroepen betrekken.

anderingen en de extra uitdagingen afgelopen jaar goed ctie bouwen op zeer gemotiveerde en gedreven collega's dheid in de organisatie. We zijn dan ook trots op de s en op de bijdrage die zij afgelopen jaar hebben geleverd. nternationaal op hoog niveau vervullen wordt die demissionair landbouwminister Piet Adema recent in stuurde naar aanleiding van een evaluatierapport. Een , in een omgeving die steeds meer van de NAK verwacht.



**Jan Duijsens**  
*Algemeen directeur*

**Nancy Rietbroek**  
*Operationeel directeur*




n de  
Dit zal  
derd  
elijke  
nde  
ng en  
ving

Plant Passport - PZ  
d1161x13

**BASIS Pootgoed**  
Soort: **AARDAPPEL**  
(Solanum tuberosum)  
Ras: **SPUNTA**  
99999  
Telernr.: 16-1-2020  
Certificering: 16-1-2020  
Gesteeld in: **NETERLAND**  
Maat: **35/45**  
Oogstjaar: 2019

**G 5**

 **NAK-NEDERLAND**  
EG systeem Model 2 900.000.001 50 kg

Plant Passport - PZ  
d1161x13

**BASIS Pootgoed**  
Soort: **AARDAPPEL**  
(Solanum tuberosum)  
Ras: **SPUNTA**  
99999  
Telernr.: 16-1-2020  
Certificering: 16-1-2020  
Gesteeld in: **NETERLAND**  
Maat: **35/45**  
Oogstjaar: 2019

**G 5**

 **NAK-NEDERLAND**  
EG systeem Model 2 900.000.001 50 kg

Plant Passport - PZ  
d1161x13

**BASIS Pootgoed**  
Soort: **AARDAPPEL**  
(Solanum tuberosum)  
Ras: **SPUNTA**  
99999  
Telernr.: 16-1-2020  
Certificering: 16-1-2020  
Gesteeld in: **NETERLAND**  
Maat: **35/45**  
Oogstjaar: 2019

**G 5**

 **NAK-NEDERLAND**  
EG systeem Model 2 900.000.001 50 kg



## 3.2 Kerntaken

### Gedreven door kwaliteit

Op basis van het Besluit Plantgezondheid is de NAK aangewezen als bevoegde autoriteit voor haar fytosanitaire werkzaamheden met betrekking tot plantenspooorten, RNQP's (Regulated Non Quarantine Pests) en import.

De NAK voert fytosanitaire inspecties op exportklare partijen uit.

Hiervoor inspecteren gespecialiseerde keurmeesters door heel Nederland de gewassen en partijen, en nemen ze monsters voor verder onderzoek. Laboranten onderzoeken deze monsters in ons hightech laboratorium in Emmeloord. Veel onderzoeken doen we met toepassing van moleculaire onderzoekstechnieken. Zo ook voor de diverse Publiek Private Samenwerkingsprojecten met onder andere de WUR.

Naast de inspecties is de NAK belast met het waarmerken van (export)certificaten. Hiermee wordt de kwaliteit van pootgoed en zaaizaden gewaarborgd. Mede dankzij dit certificaat is de Nederlandse aardappel- en zaaizadensector een begrip in de wereld.

Voor alle controlewerkzaamheden die samenhangen met im- en export is de NAK tevens aangewezen als toezichthouder.

Daarnaast voert de NAK bepaalde monitoring en surveyactiviteiten op de aanwezigheid van q-(waardige) organismen uit en is de NAK belast met het toezicht op de naleving van de in de Regeling plantgezondheid opgenomen teeltvoorschriften.

In Tollebeek heeft de NAK een Proef- en Controlebedrijf. Hier worden de meest uiteenlopende proefveldonderzoeken aan landbouwgewassen uitgevoerd. Ook worden hier nieuwe rassen van landbouwgewassen onderzocht.

De activiteiten van de NAK hebben hoofdzakelijk een nationaal karakter. Ook vanuit kennisdeling voeren wij projecten uit in en voor het buitenland.

**“Bij alles wat de NAK doet, staan onafhankelijkheid, deskundigheid, uniformiteit en kwaliteit voorop.”**

### 3.3 Gevoerd beleid

In 2023 hebben we ons op dezelfde onderwerpen gericht als de voorgaande jaren:

1. De NAK verbetert continu de kwaliteit van haar diensten.
2. De NAK ontwikkelt kennis ten dienste van de sector.
3. De NAK is adaptief, effectief en efficiënt (operational excellence).
4. De NAK integreert optimaal in de keten met de focus op akkerbouw.
5. De NAK werkt uniform en is onafhankelijk.
6. De NAK past een informatie gestuurde, risicogerichte benadering toe bij haar keuringen en analyses.
7. De NAK is partner van LNV en NVWA bij de ontwikkeling van beleid.

Tegelijkertijd is de omgeving van de NAK volop in beweging. Er worden mogelijk wijzigingen van kracht in de PRM-verordening (Plant Reproductive Material), we zien een afname van het areaal en er zijn wijzigingen in de werkzaamheden met betrekking tot export naar derde landen. Op de mogelijke gevolgen van de PRM-verordening gaan we verderop in dit verslag, *5.1 Ontwikkelingen wet- en regelgeving*, uitgebreid in.

Om al deze wijzigingen goed op te kunnen vangen is de NAK in 2023 begonnen met het ontwikkelen van een nieuwe meerjarenstrategie. Daarvoor zijn diverse externe ontwikkelingen nader onderzocht. Ook is een aantal scenario's geformuleerd waar deze ontwikkelingen toe zouden kunnen leiden.

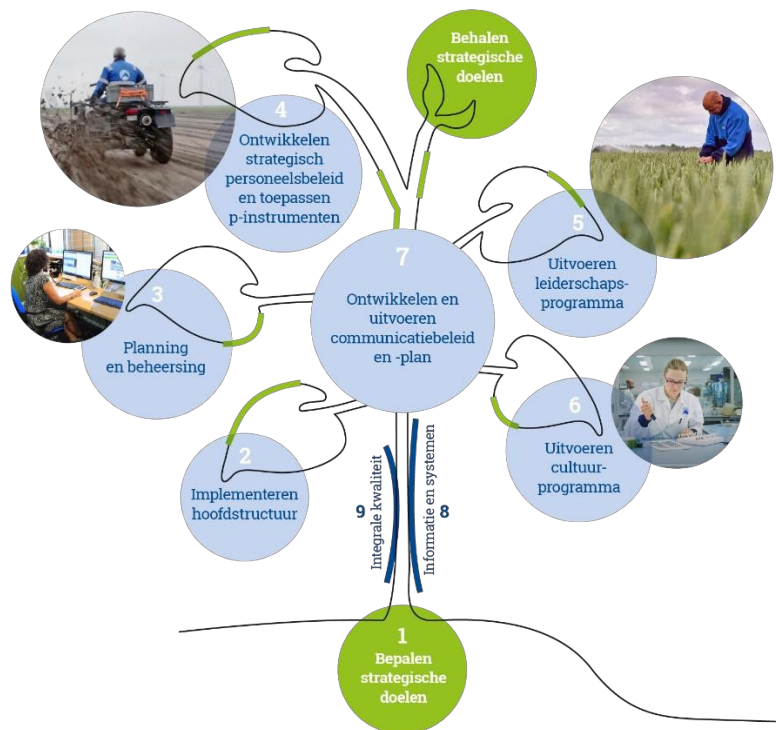




## 4. Organisatie en bestuurszaken

### 4.1 Inleiding

2023 was een jaar waarin binnen de NAK diverse ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. De basis hiervoor was het nieuw vastgestelde besturingsmodel. In het voorgaande hoofdstuk is reeds benoemd dat de strategische doelen voor de komende jaren opnieuw geformuleerd gaan worden. In dit hoofdstuk zal ingegaan worden op de interne besturingsinstrumenten: de interne structuur van de organisatie, de management controls, het personeelsmanagement en de onderlinge omgang met elkaar.



Om de verschillende onderdelen van het sturingsmodel de juiste aandacht te geven is het model vertaald in een 'ontwikkelprogramma'. De titels van de verschillende programma-onderdelen verwijzen naar de instrumenten zoals vermeld in het besturingsmodel.

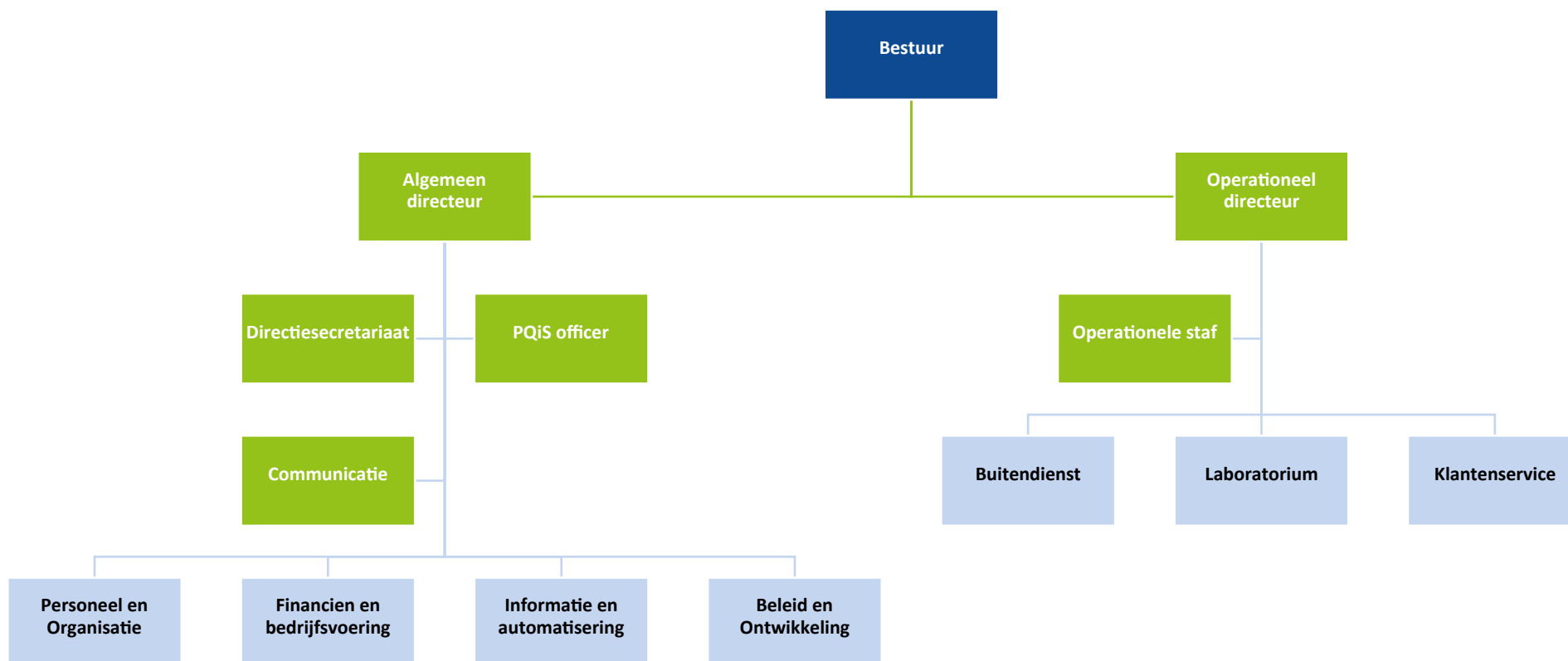


## 4.2 Interne organisatiestructuur

In 2022 is door het bestuur besloten een nieuwe topstructuur in te voeren, waardoor de NAK naar een twee directeuren model over zou gaan. Dit is in 2023 gerealiseerd: per 1 maart 2023 heeft de NAK een nieuwe operationeel directeur en per 1 september 2023 een nieuwe algemeen directeur. Samen vormen zij de directie. De directie rapporteert aan het bestuur.

In onderstaande afbeelding is de nieuwe interne structuur weergegeven.

Aan de operationeel directeur rapporteren de managers van de operationele afdelingen (Buitendienst, Klantenservice en Laboratorium) en enkele staffunctionarissen. Aan de algemeen directeur rapporteren de managers van diverse stafafdelingen (P&O, F&B, I&A). Tevens rapporteren aan de algemeen directeur een aantal staffunctionarissen. Hieronder is het organogram van de NAK weergegeven:





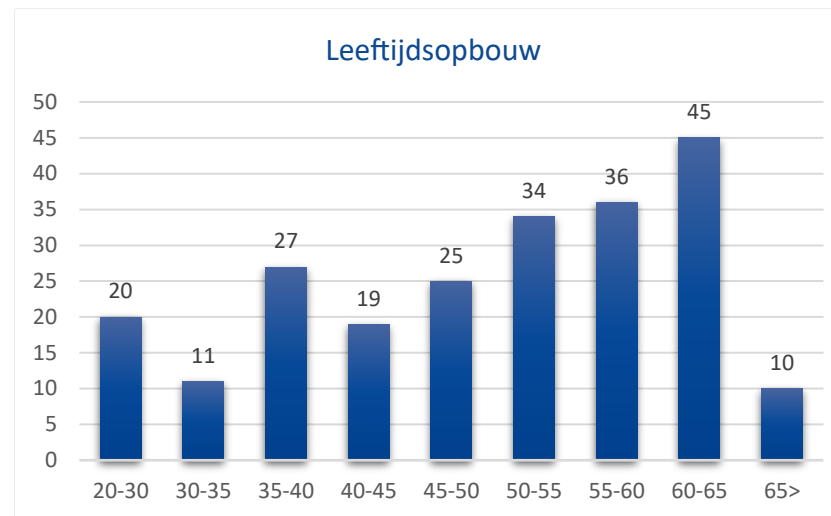


## 4.4 Personeelsmanagement

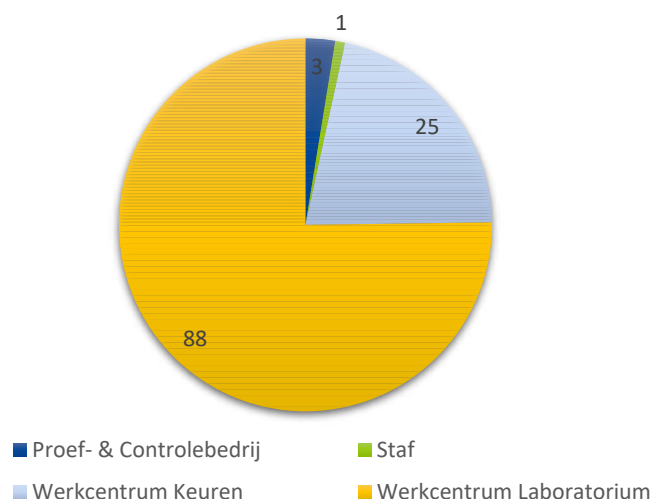
### Personeelsplanning en functiehuis

In de tabel hiernaast staat de leeftijdsopbouw van het medewerkersbestand weergegeven. Evenals in 2022 zijn de medewerkers in de leeftijdscategorie 60-65 jaar met een grote groep vertegenwoordigd. De urgentie voor het verder vormgeven en invullen van de strategische personeelsplanning wordt hiermee steeds groter. In 2023 zijn voorbereidingen getroffen om dit per afdeling uit te werken, waarbij rekening gehouden wordt met de nieuwe meerjarenstrategie.

In 2023 is de NAK begonnen aan een volledige herziening van het functiehuis. Alle bestaande functies en functiebeschrijvingen zijn in kaart gebracht en er is een plan opgesteld om deze te categoriseren naar functiefamilies.



Seizoensmedewerkers per afdeling



### Recruitment

2023 kenmerkt zich evenals het voorgaande jaar als een jaar waarin het aantal werkzoekenden daalde en het aantal vacatures hoog bleef. De arbeidsmarkt is en blijft krap. Gezien en gevonden worden als werkgever blijft daarom zeer belangrijk. De NAK is in 2019 al een samenwerking gestart met een arbeidsmarkt- en recruitment communicatiespecialist. Deze samenwerking is in 2023 verder uitgebouwd. Deze samenwerkingen blijft lonen: Het aantal websitebezoekers en de kandidaten die daadwerkelijk solliciteren, blijft toenemen.

In 2023 waren er ten opzichte van 2022 minder vacatures. In 2023 zijn 20 vacatures geplaatst. Grotendeels zijn alle vacatures ingevuld, waaronder de vacatures van seizoenmedewerker. 117 seizoenmedewerkers waren afgelopen jaar werkzaam binnen de NAK.

In de diagram hiernaast is de onderverdeling van deze seizoenmedewerkers over de verschillende afdelingen uitgesplitst. In vergelijking met 2022 zijn er zeven tijdelijke medewerkers minder ingezet.

## Verzuim

In 2023 is het verzuimpercentage 6,1%, ten opzichte van 6,4% over 2022. Het grootste gedeelte van het verzuim bestaat uit langdurig verzuim. De verzuimfrequentie is gedaald van 1,2 in 2022 naar 1,0 in 2023.

## Arbo/duurzame inzetbaarheid

In 2023 is de risico-inventarisatie opnieuw uitgevoerd en getoetst, de benoemde punten zullen de komende tijd verder worden opgevolgd.

In november/december 2023 is de Vitaliteitscheck (Preventief Medisch Onderzoek) gehouden. De resultaten zullen in februari 2024 beschikbaar komen.

Met betrekking tot de arbeidsomstandigheden zijn de volgende verbeteringen gerealiseerd:

- In het zaaizaadlaboratorium zijn de afzuigkasten ten behoeve van het schoningsonderzoek vervangen door flowkasten met recirculatie. Door deze aanpassing is tevens de werkhouding van onze medewerkers verbeterd aangezien de kasten in hoogte verstelbaar zijn. Hierbij is eveneens een geluidsreductie gerealiseerd. Ook kan de temperatuur nu beter geregeld worden aangezien er ruimte is gecreëerd om een airconditioning te plaatsen.
- In het zaaizaadlaboratorium is ten behoeve van kiemkrachtonderzoek een wasstraat op hoogte geplaatst. Tevens is het niet meer nodig om handmatig alle materialen af te wassen.
- Met het oog op het werkklimaat is monitoring van geluid en stof verbeterd per jaar uit te voeren.
- In de buitendienst is het 'werken op hoogte' al langer een punt van aandacht. Begin 2024 is dit veranderd in 'veilig werken op de grond'. Het thema 'lopen over geploegd land' is verbreed naar 'werkzaamheden op onbegaanbaar land'. Het is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de teler en de medewerker om voor een veilige werkomgeving zorg te dragen.
- De duurzame inzetbaarheid zit inmiddels ingebed in onze werkwijze. Bij iedere (werkplek) aanpassing die we maken nemen we dit mee.





## Ontwikkeling

De medewerkers heeft onze aandacht, waar nodig worden er gesprekken e/o coaching ingezet.

De structuur van ontwikkelgesprekken opnieuw ontworpen. Vanaf 2023 heeft elke medewerker twee gesprekken per jaar plaatsvinden, gericht op ontwikkeling en inzet van kwaliteiten en competenties.

Er is een trainingsprogramma plaatsgevonden waar alle medewerkers functioneel leidinggevend aan hebben deelgenomen. Dit aanbod bod zijn geweest, zijn bijvoorbeeld leidinggeven aan teams, elkaar aanspreken op gedrag en leiding geven aan medewerkers. Ook is er een competentieprofiel voor de hiërarchisch gesteld dat in 2024 richtinggevend is voor verdere

## 4.5 Onderlinge omgang en gedragscodes

### Medewerkerbelevingsonderzoek

In 2023 is er hard gewerkt aan het opvolgen van de resultaten van het medewerkerbelevingsonderzoek dat eind 2021 heeft plaatsgevonden. Op iedere afdeling zijn de resultaten besproken en de punten geselecteerd waar als eerste aan gewerkt gaat worden. Eind 2023 is dit geëvalueerd en zijn er weer nieuwe punten geselecteerd. Dit is een continue proces met als einddoel "a great place to work".

Daarnaast zijn in 2023 een aantal 'leidende principes' opgesteld over hoe we ons jegens elkaar willen gedragen. Voorbeelden hiervan zijn het stimuleren van positiviteit, veiligheid en vertrouwen door vertrouwen en waardering uit te spreken naar elkaar, of elkaar aanspreken en aanmoedigen op eigenaarschap en verantwoordelijkheid door dit helder met elkaar af te spreken.

Van onze **leidende principes** onze **tweede natuur** maken.





## Gedragscodes

In 2023 heeft er ook een 'onderzoek sociale veiligheid' plaatsgevonden. Doel van dit onderzoek was het krijgen van inzicht in de huidige beleving en behoeften op het gebied van sociale veiligheid onder medewerkers. Dit onderzoek borduurt deels voort op het bredere medewerker-belevingsonderzoek dat eind 2021 is uitgevoerd.

De hoofdconclusie van het onderzoek is dat voor een groot deel van de medewerkers de NAK een veilige en fijne plek is. Inspanningen die de organisatie doet om het werkklimaat te verbeteren worden door de medewerkers gezien en gewaardeerd.

Uit het onderzoek is een aantal adviezen gekomen: het verder onder de aandacht brengen van gedragsregels en het meldproces ongewenst gedrag; het stevig stelling nemen door de directie in geval van ongewenst gedrag om het vertrouwen in de toekomst verder te verbeteren; en het doorvragen naar beleving en ervaring.

Parallel aan dit onderzoek is een aantal beleidsdocumenten opgesteld: Beleid rondom gewenst en ongewenst gedrag; Integriteitsbeleid; Gedragscode en Sanctiebeleid.

- In het **beleid gewenst en ongewenst gedrag** is onder andere uitgewerkt wat we onder ongewenst gedrag verstaan: pesten, discriminatie, seksuele intimidatie, agressie en geweld. Tevens staat er in dit beleid op welke wijze een medewerker een melding kan maken.
- Het **integriteitsbeleid** is gericht op het vergroten van het integriteitsbewustzijn en op het bieden van de mogelijkheid elkaar persoonlijk aan te spreken op niet-integer handelen. Ook biedt het integriteitsbeleid duidelijkheid omtrent het veilig melden en laten onderzoeken van integriteitsschending, misstanden, onregelmatigheden en fraude.
- De **gedragscode** is één van de maatregelen die de NAK heeft getroffen om het integer handelen binnen de organisatie te bevorderen.
- Het doel van het **sanctiebeleid** bij de NAK is het gedrag van medewerkers waar nodig bij te sturen. Sancties beogen bij te dragen aan vermindering van risico's. Het sanctiebeleid is daarmee een vorm van risicobeheersing en kan bijdragen aan een positieve veiligheidscultuur.

Eind 2023 zijn de beleidsdocumenten ter instemming voorgelegd aan de OR.



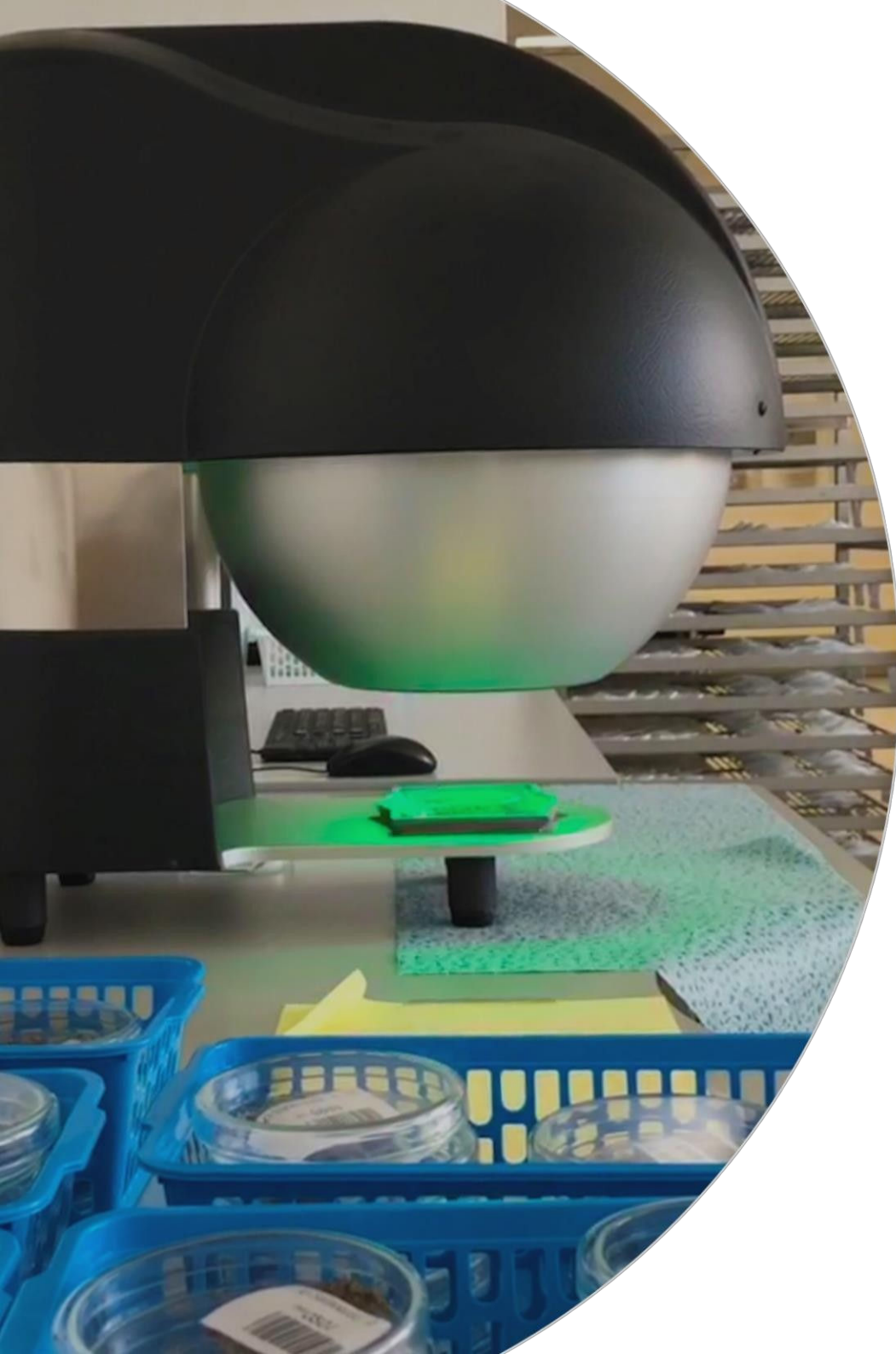
## Digitalisering en automatisering

ontwikkelingen met betrekking tot informatisering, waarbij in 2023 een korte terugblik op de jaren die

erom gaat om de basis infrastructuur (hardware en software) te vernieuwen. De verhuizing naar een extern datacenter is in 2018 afgerond. In de afgelopen jaren gewerkt aan het vernieuwen van de proces automatisering (app, financiële applicatie, "Uurwerk" en het automatiseren van administraties, met als eerste de AM in 2022 verder in gebruik genomen).

De verhuizing van de bestaande verouderde hardware en software naar een meerjarenvisie en het daarbij horende IT-beleidsplan. De belangrijkste wijzigingen betreffen de overgang van de huidige IT-omgeving. Hiervoor is een andere aanpak nodig om te komen tot een succesvolle overgang. In de loop van 2023 ontwikkeld en aan het eind van het jaar is de transitie van een gehele dienst in één keer naar een nieuwe omgeving is gedaan wordt de transitie nu meer gefaseerd. In kortere cycli onderdelen van de transitie naar een veilige en bij de tijd passende IT-omgeving, met de juiste hardware en software, als wat betreft de IT-component in de transitieresultaatvoering.

Een belangrijke factor in dit proces is de personeelscapaciteit. Het is een langere tijd open waardoor de ontwikkelingen in de transitie niet worden willen.



## 4.7 Onderzoek en ontwikkeling

### Publiek-Private Samenwerking projecten

Om haar kerntaken met betrekking tot Toezicht en Keuringen goed uit te kunnen voeren is het van groot belang dat de NAK voortdurend haar kennisniveau vergroot. We willen het Nederlandse keuringssysteem voortdurend verbeteren. Daarvoor genereren en verspreiden we actuele informatie over nieuwe technieken en technologieën.

In de sector is er een constante behoefte om kennis te genereren met betrekking tot plantpathogenen en quarantaine-organismen die van belang zijn, en om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van deze organismen. Daarom draagt de NAK bij aan sterke onderzoeksnetwerken en onderhouden we nauwe samenwerkingsrelaties met externe organisaties, waaronder Wageningen University & Research (WUR), NVWA/NIVIP, andere keuringsdiensten, handelshuizen en andere partijen. Zodoende participeert de NAK actief in acht Publiek-Private Samenwerking projecten (PPS). Enkele van deze projecten zijn in de afronden fase, waarna de resultaten gepubliceerd worden.

### Interne projecten

Naast de PPS projecten werkte de NAK in 2023 aan veertien verschillende interne projecten. Deze projecten richten zich op het verkrijgen van nieuwe informatie over bepaalde virussen en bacteriën, het ontwikkelen van nieuwe PCR toetsen, het valideren van toetsen, het optimaliseren van protocollen en het ontwikkelen van alternatieven voor huidige werkmethoden.

Eén van de lopende projecten betreft **Automatische cystenherkenning**. Elk jaar worden 150.000 grondmonsters door de NAK genomen, gespoeld en door analisten beoordeeld op de aanwezigheid van cysten van de soort *Globodera pallida* en *Globodera rostochiensis*. Om dit proces efficiënter en



effectiever te laten verlopen wordt onderzocht of het met behulp van een beeldherkenningsysteem mogelijk is om een voorselectie te maken van monsters die dan een label “verdacht” of “schoon” krijgen. Op deze manier zou het aantal monsters dat door de analist beoordeeld moeten worden, beperkt kunnen worden.

In de spoelmachine worden cysten zoveel mogelijk gescheiden van grond en restmateriaal op basis van de dichtheid en het formaat (0.2 - 0.8 mm) van cysten. Om de kans op automatische detectie van monsters met cysten te vergroten wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van andere eigenschappen van cysten zoals morfologie, textuur en kleur.

Van 2.500 grondmonsters wordt naast de reguliere beoordeling door de analist ook multi-spectraal (300 – 1000 nm) foto's gemaakt met een videometer. Deze foto's worden gebruikt om te onderzoeken welk deel van dit spectrum relevante informatie levert om monsters met cysten van de soort *G. pallida* en *G. rostochiensis* cysten e/o restmateriaal bevatten.

Op dit moment ligt de focus op gedroogd materiaal zoals dat door de analist is gemaakt gaan worden naar nat materiaal zoals dat zich in de spoelm



## 4.8 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) heeft al lange tijd onze aandacht en ook de komende jaren willen we dit verder gaan inbedden binnen andere onderdelen van onze organisatie. Een onderdeel hierin is het maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI), ook wel duurzaam inkopen genoemd. Dit betekent dat we, naast de prijs van de producten, diensten en werken, we ook letten op de effecten van de inkoop op milieu en sociale aspecten. Inkoop is een effectief instrument om impact te maken. Hierbij kijken we naar de eigen organisatie, maar ook naar de leveranciers. Het thema duurzaamheid is in 2023 op diverse manieren meegenomen in onze Europese aanbestedingen. Soms in de vorm van een concreet certificaat (CO2-Prestatieladder, ISO14001, PSO of MVO Prestatieladder), soms in de vorm van een duurzaamheidsplan.

### Projecten

- Begin 2024 ronden we onze Europese tender voor **elektrische voertuigen** af en zijn we klaar voor een verdere elektrificeren van ons wagenpark.
- In 2023 hebben we ons aangemeld voor het project: “**Stimulerend Toezicht OFGV**”. OFGV staat voor

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek. Stimulerend toezicht maakt gebruik van een Energiebeheersysteem, data-uitwisseling en andere tools. Hiermee krijgen we meer inzicht in ons energieverbruik én in de maatregelen die genomen moeten worden om energie te besparen. Tevens wordt hiermee tijd vrijgemaakt om dit met extra zorg op een efficiënte en bedrijfseconomische manier door te voeren.

- Met de vervanging van een aantal flowkasten wordt voorkomen dat er 2000m3 warme lucht per uur naar buiten afgevoerd wordt. Ook voor 2024 staat de **Warmteterugwinning uit proceslucht** op het programma om hiermee een gasreductie van minimaal 30% te bereiken.





## 4.9 Kwaliteit en accreditatie

Diverse organisaties / instanties houden toezicht op de NAK.

- **Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)**  
Het ministerie beoordeelt de begrotingen en jaarrekeningen van de NAK, zo ook in het verslagjaar.
- **De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)**  
In 2023 heeft de NVWA toezicht gehouden met betrekking tot resistentietoetsing aardappelmoetheid, fyto-sanitaire inspecties en laboratoriumonderzoek. Hierbij zijn geen afwijkingen vastgesteld. Wel is een aantal aanbevelingen gedaan, welke samen met de NVWA opgepakt zijn.
- **De Raad voor Accreditatie (RvA)**  
Voor de 17020- en 17025-accreditaties heeft de RvA een aantal audits uitgevoerd. Bij de bijwoningsaudit op de uitvoering van de veldkeuring pootaardappelen zijn geen afwijkingen vastgesteld. De systeemaudit en de audit op het laboratorium zijn op locatie uitgevoerd, hierbij zijn vier verbeterpunten naar voren gekomen. Deze zijn opgepakt en zijn gedurende het verslagjaar afgehandeld. Tijdens het eindgesprek complimenteerde het auditteam van de RvA wederom de NAK met de getoonde kwaliteit, het vakmanschap en de betrokkenheid van het personeel.
- **De International Seed Testing Association (ISTA)**  
In het verslagjaar heeft de ISTA geen audits gedaan. De eerstvolgende ISTA-audit wordt in 2025 verwacht.

### Informatiebeveiliging en privacybescherming

In 2023 zijn weer stappen gezet in het voltooien van het verwerkingsregister, zoals die in de AVG staat voorgeschreven. In het verslagjaar is het kwaliteitssysteem verder aangevuld met documenten die betrekking hebben op informatiebeveiliging en privacybescherming.

Ook is er aandacht geweest voor behoud en de bevordering van het bewustzijn over de risico's van informatieverwerking en privacybescherming. We hebben gelukkig zeer weinig – en daarbij kleine – data-incidenten gehad. Deze waren niet van dusdanige aard dat we ze hebben moeten melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens.





## 5. Toezicht

### 5.1 Ontwikkelingen wet- en regelgeving

De Europese Commissie heeft op 5 juli 2023 een wetgevingsvoorstel gepresenteerd voor een nieuwe verordening voor de productie en het op de markt brengen van plantaardig teeltmateriaal (PRM) in de Europese Unie. Dit voorstel is onderdeel van een pakket van nieuwe Europese Wet- en regelgeving, die een bijdrage levert aan de doelstellingen van de EU op het gebied van duurzaamheid, biodiversiteit en klimaatverandering.

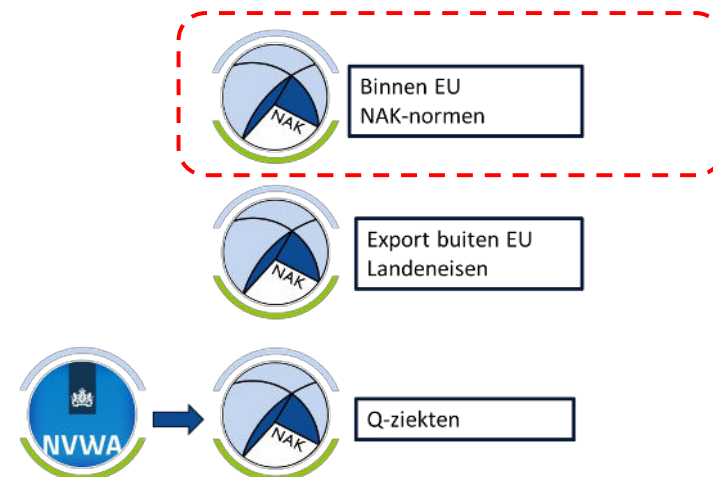
De nieuwe verordening moet de huidige verkeersrichtlijnen vervangen en verhoogt de diversiteit en vergemakkelijkt de instandhouding van teeltmateriaal. Ook biedt de verordening meer ruimte aan de biologische sector en niet professionele gebruikers. De regels over registratie van rassen en certificeren van plantaardig teeltmateriaal voor het in de handel mag worden gebracht, blijven behouden. De verordening geldt niet voor export naar derde landen (*buiten de EU*).

Wanneer het voorstel wordt aangenomen hebben lidstaten drie jaar de tijd om de verordening te implementeren. In de voorbereiding hierop bereidt de NAK standpunten voor en neemt deel aan diverse besprekingen in Nederland en in EU verband. Dit alles in nauwe samenwerking met het ministerie van LNV, andere keuringsdiensten en brancheorganisaties.

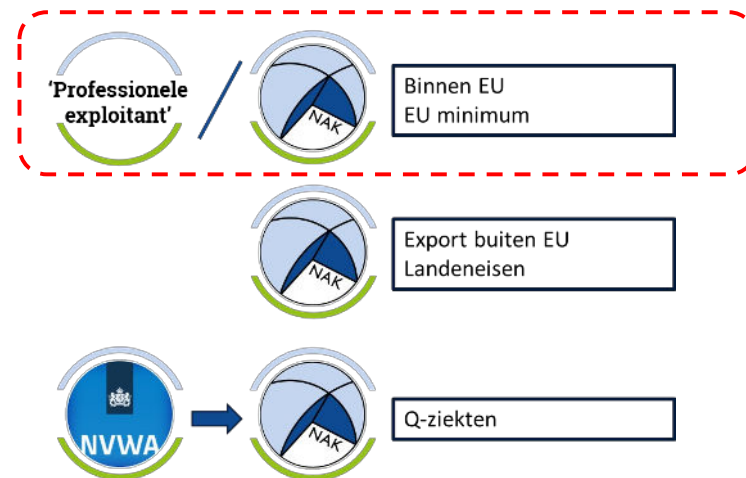
Tot op heden zijn de belangrijkste veranderingen voor de sector:

- De regels ten aanzien van gereguleerde niet-quarantaineorganismen, de RNQP's, vervallen in de handelsrichtlijn en worden een onderdeel van de plantgezondheidsverordening (PHR).
- Bedrijven kunnen gemachtigd worden om onder officieel toezicht bepaalde activiteiten zelf uit te voeren, die vereist zijn voor de certificering van plantaardig teeltmateriaal.
- De EU Commissie moet toestemming geven voor het opleggen van strengere productie- of handelsvoorschriften.

#### Huidige situatie



#### Nieuwe situatie



## Wijzigingsverzoeken aardappel

In 2023 zijn 6 van de 9 ingediende wijzigingsvoorstellen aangenomen. De drie belangrijkste wijzigingsvoorstellen worden hieronder toegelicht:

### 1. Wijziging jaargang PB voor in-vitro materiaal en buitenlandse stammen op het stammenveld.

De Europese wet- en regelgeving verplicht lidstaten controles uit te voeren op de instandhouding van rassen. In Nederland wordt dit gedaan voor in-vitro materiaal door de oogst van PB2 te beoordelen op rasechtheid (type) en raszuiverheid op het centraal stammenveld. Afgelopen jaar is gebleken uit de resultaten van een kleinschalig onderzoek, dat deze beoordeling ook mogelijk is aan de oogst van PB1. Er is daarom besloten om komend jaar het onderzoek uit te breiden en op basis van deze resultaten te bepalen aan de hand van welke jaargang de beoordeling op het centraal stammenveld gaat plaatsvinden vanaf seizoen 2025.

Vanwege de toename van PBTC materiaal uit het buitenland worden deze stammen vanaf seizoen 2025 ook meegenomen in de beoordeling op rasechtheid en raszuiverheid op het centraal stammenveld.

### 2. Opheffen ontheffingsdata nacontrole

De ontheffingsdata worden sinds 2007 bepaald aan de hand van onder andere de luizensituatie in het betreffende seizoen, de virusinfecties en de rijpingstoestand van het gewas. Door het veranderde gedrag van de luizen (vroeg vluchten), de toename in virusinfecties en het aantal virussen waar rekening mee gehouden moet worden, blijkt het steeds moeilijker te zijn om een realistische datum te bepalen. Daarnaast blijkt, dat van de mogelijkheid voor ontheffing voor de nacontrole nauwelijks gebruik wordt gemaakt en dat men ook vrijwel geen rekening houdt met deze data bij het vernietigen van het loof. Er is daarom besloten om de ontheffingsdata af te schaffen. Voor informatie over de luizenvlucht en luizendruk is de bladluismonitor te raadplegen.

### 3. Optisch lezen

Met de opkomst van machines, die optisch lezen, dient er onderzocht te worden of de huidige regelgeving hier nog voldoende op aansluit. Er is daarom besloten om samen met de sector nader onderzoek te doen en voorbereidingen te treffen voor het opstellen van een mogelijk wijzigingsvoorstel ten aanzien van de regels, die betrekking hebben op onder andere het sorteren.





## Wijzigingsverzoeken zaaizaden

In 2023 zijn er 2 van de 8 wijzigingsvoorstellen aangenomen, 3 voorstellen dienen nog nader onderzocht te worden en de overige zijn afgewezen. Twee van deze afgewezen voorstellen worden hieronder nader toegelicht:

### 1. Keuren van aaneengesloten percelen

Vanwege onder andere de administratieve last is het verzoek gedaan om aaneengesloten percelen als één perceel op te geven voor de keuring. De topografische grenzen, zoals die zijn vastgelegd in de bedrijfssituatie bij RVO dienen echter het uitgangspunt te zijn. Er is daarom besloten om de topografische grenzen te behouden. Samenvoegen van percelen na oogst blijft mogelijk.

### 2. Soepeler omgaan met scheiding bij akkerranden en bufferstroken

Perceelsgrenzen steeds vaker worden ingezaaid met akkerranden/bufferstroken en daarom is het verzoek gedaan om uitsluitend de 50 cm te handhaven indien er in de akkerrand/bufferstrook dezelfde soort teruggevonden kan worden en er onherstelbaar mechanische verontreiniging plaats kan vinden. Omdat deze scheiding een algemene preventiemaatregel is en het risico van vermenging zonder scheiding altijd aanwezig is, is besloten om de scheiding van 50 cm te handhaven.

## 5.2 e-Cert

De NVWA en de NAK hebben het afgelopen jaar geïnventariseerd hoe we in de toekomst het uitwisselen van elektronische certificaten volledig via e-Cert kunnen laten verlopen. Hiervoor zijn zowel bij de NAK als bij de NVWA aanpassingen in de systemen noodzakelijk. Het Verenigd Koninkrijk heeft als eerste aangegeven fytosanitaire certificaten graag elektronisch te willen ontvangen. Meerdere landen zullen hier waarschijnlijk op overgaan.

Om tegemoet te komen aan de wens van het Verenigd Koninkrijk heeft er in 2023 intensieve afstemming plaats gevonden tussen de NVWA en het Verenigd Koninkrijk en de NVWA en de keuringsdiensten. Bij alle betrokken partijen zijn aanpassingen in systemen gedaan en diverse testen uitgevoerd. Begin 2024 gaan de eerste sectoren live met de nieuwe werkwijze. Vanaf het seizoen 2024/2025 zal dit ook gaan gelden voor pootaardappelen en zaai­zaden.

## 5.3 Algemene werkzaamheden vanuit toezicht

Er zijn 5 bedrijven die erkend zijn voor veldkeuring. Zij hebben meerdere keurmeesters in dienst die ook gekwalificeerd zijn. Van deze keurmeesters is de helft door middel van toezicht beoordeeld (controlekeuring). In totaal zijn 116 controlekeuringen uitgevoerd.

## 5.4 Werkzaamheden voor de NVWA

De NAK heeft ook in 2023 verschillende werkzaamheden uitgevoerd in opdracht van de NVWA.

Door de NAK is er een viertal surveys uitgevoerd:

- Bruin- en ringrot in oppervlaktewater
- Andesvirussen (stammenveld)
- Aardappelmoehheid consumptieaardappelen
- Industrie- en teeltsurvey

Bij de surveys zorgden de weersomstandigheden ervoor dat de teeltsurvey zetmeelaardappelen vroegtijdig beëindigd moest worden. De overige werkzaamheden zijn conform planning uitgevoerd.

Daarnaast voert de NAK werkzaamheden uit op het gebied van teeltvoorschriften. Bij deze controles zijn er door de NAK 72 gele kaarten uitgedeeld en 18 rapporten van bevindingen opgesteld voor





geconstateerde overtredingen. De NVWA bepaalt aan de hand van onze rapportages welke sancties worden opgelegd.

Verder voeren we fytosanitaire controles en traceringswerkzaamheden uit.

### 5.5 Klachten

In 2023 heeft de NAK 1 schriftelijke klacht ontvangen en behandeld. Dit aantal ligt veel lager dan het aantal van de afgelopen 2 jaar.

Daarnaast is in 2022 een klacht ontvangen die in 2023 is afgehandeld maar waarbij de klager niet is geïnformeerd. Dat is begin 2024 alsnog gebeurd.

### 5.6 Bezwaar en beroep

In 2023 heeft de NAK 9 bezwaarschriften ontvangen. Dit aantal ligt opnieuw lager dan het aantal in het voorgaande jaar, maar nog steeds hoger dan het langjarig gemiddelde dat rond de 5 ligt. De bezwaren hebben nagenoeg allemaal betrekking op teeltverboden knolcyperus.

In 2022 is in 3 gevallen beroep ingesteld bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) in Den Haag, tegen een beslissing op bezwaar van de NAK. Deze beroepen hebben alle betrekking op een teeltverbod wegens knolcyperus. In 2023 heeft het CBb hier uitspraak op gedaan. 1 bezwaar is gegrond, 1 bezwaar is deels gegrond en 1 bezwaar is ongegrond verklaard.

In 2023 zijn geen schadeclaims ontvangen.

### 5.7 Woo-aanvragen

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (kortweg Woo en voorheen Wob) van kracht, met als doel het publiceren van openbare informatie. Hiermee kan iedereen inzicht krijgen in de informatie die de NAK gebruikt. De NAK heeft in 2023 1 Woo-aanvraag ontvangen. Deze aanvraag is nog in behandeling.



## 6. Keuren en Certificeren

### 6.1 Inleiding

Het voorjaar kwam heel moeizaam opgang met regelmatig wisselvallig weer. Daardoor was het in begin zeker voor de zwaardere gronden de kunst om geduld te bewaren. Maar eind mei werd er volop gepoot en dat is toch twee tot drie weken later als gebruikelijk. De natuur heeft die achterstand niet weer kunnen inhalen. De uiterste aangiftdatum werd zelfs twee keer uitgesteld.

Zoals de laatste jaren gebruikelijk wordt, komen de luizen bij de eerste warme dagen direct tevoorschijn. Dit is relatief vroeg in het groeiseizoen. Tijdens de drie velddagen die begin juli werden georganiseerd door de NAK konden we de eerste primaire virusplanten al waarnemen. De droogte die toen heerste werd later in juli en deels augustus teniet gedaan door een nattere periode die ook weer zijn sporen naliet in de vorm phytophthora en een slechtere kwaliteit van de granen die nog op het veld stonden. De oogstomstandigheden voor de poot aardappelen waren tot en met half oktober wel redelijk, maar daarna werd het nat en bleef het nat, wat resulteerde in een record “natte” herfst.



## 6.2 Keuringen

In onderstaand overzicht geven we kort alle resultaten weer. In de afzonderlijke paragrafen gaan we per product hier verder op in.

Keuringsaantallen	Kalenderjaar			
	2023	2022	Vershil	in%
<b>Veldkeuringen (areaal in ha)</b>				
<b>Aardappelen</b>	38.750	41.300	-2.550	-6%
<b>Granen</b>				
- NAK keuring	5.200	4.900	300	6%
- Erkenning	1.700	1.600	100	6%
<b>Groenvoeders</b>				
- NAK keuring	600	700	-100	-14%
- Erkenning	7.900	12.300	-4.400	-36%
<b>Monsteronderzoek (in aantallen monsters)</b>				
<b>Virusonderzoek</b>	26.700	25.200	1.500	6%
- Bruinrotonderzoek	20.200	22.300	-2.100	-9%
- Erwinia onderzoek	2.000	2.400	-400	-17%
- PMTV-onderzoek	5.100	4.300	800	19%
- Meloidogyne-onderzoek	900	1.100	-200	-18%
<b>AM perceelsgrond</b>	124.900	123.600	1.300	1%
<b>Granenonderzoek</b>	3.500	3.000	500	17%
<b>Groenvoederonderzoek</b>	5.600	5.100	500	10%
<b>Overig zaaizaad</b>	2.000	2.900	-900	-31%
<b>Certificering (tonnen)</b>				
<b>Aardappelen</b>	1.050.000	1.075.000	-25.000	-2%
<b>Granen (excl. Erkenning)</b>	25.400	39.300	-13.900	-35%
<b>Groenvoeders (incl. hercertificering, excl erkenning)</b>	17.200	16.000	1.200	8%



## 6.3 Aardappel

### Veldkeuringen

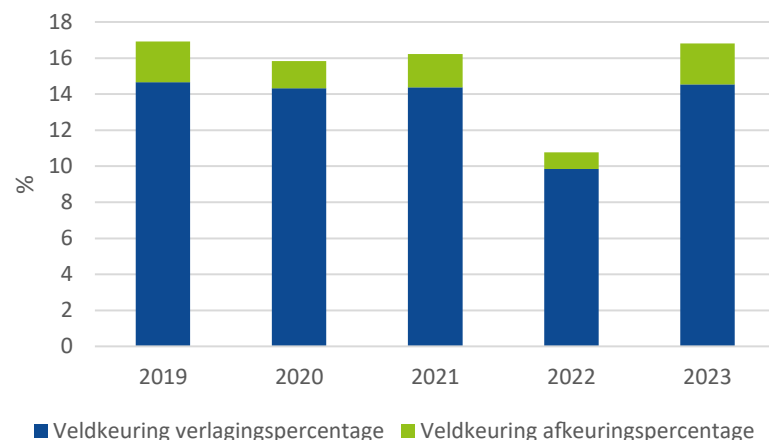
Bij de aangifte voor de veldkeuring voor 2023 bleek dat zowel het areaal als het aantal telers in 2023 fors lager was dan in 2022. Het areaal pootaardappelen daalde met ca. 2.550 hectare ten opzichte van het jaar 2022. Dit is een daling van 6%.

Door het wisselvallige weer in het voorjaar liep het poten van aardappelen flinke vertraging op en startte de veldkeuring 2 à 3 weken later dan gebruikelijk. Tijdens de veldkeuring is ruim 14% van de percelen in klasse verlaagd en ca. 2% afgekeurd (zie tabel). De belangrijkste verlagingreden was virusbesmetting.

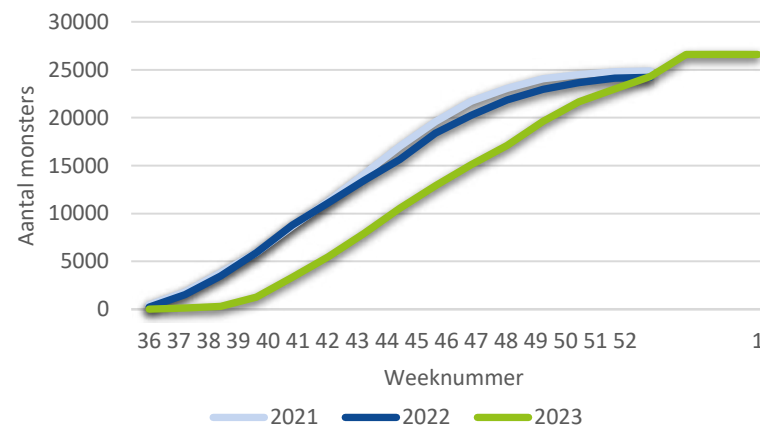
### Monsteronderzoek

De late start van het seizoen had ook tot gevolg dat later werd geoogst. De nacontrole kwam daardoor ruim 2 weken later op gang dan voorgaande jaren. Ondanks het lagere pootgoedareaal zijn meer monsters onderzocht dan voorgaande seizoenen als gevolg van het aanvragen van meer vergrote monsters en een groot aantal heronderzoeken op de aanwezigheid van virus. Het seizoen werd daarom veel later afgerond dan voorgaande jaren en vergde een grote inspanning van de buitendienst en de vaste en tijdelijke medewerkers van het laboratorium. Bij de nacontrole is ruim 30% van de partijen in klasse verlaagd. Dit is relatief hoog in relatie met voorgaande twee seizoenen waar dit percentage tussen de 16 en de 18% schommelde. Ondanks de daling van het areaal is de omvang van de nacontrole hoger dan vooraf ingeschat. Ook hier is de hoge virusdruk en hiermee gepaard gaande aantal virusonderzoeken de oorzaak.

### Resultaat veldkeuring



### Aantal onderzochte monsters van 200 knollen (incl. heronderzoek)





## Certificering

De certificering van de pootaardappelen geoogst in 2022 verliep in het 1<sup>e</sup> half jaar van 2023 erg goed. Er werd ruim 700.000 ton pootaardappelen gecertificeerd. Dat was ca. 100.000 ton meer dan in het voorjaar van 2022 en 2021.

Als gekeken wordt naar de bestemming van het pootgoed dan valt op dat de export naar vrijwel alle bestemmingen is gestegen in vergelijking met voorgaande seizoenen.

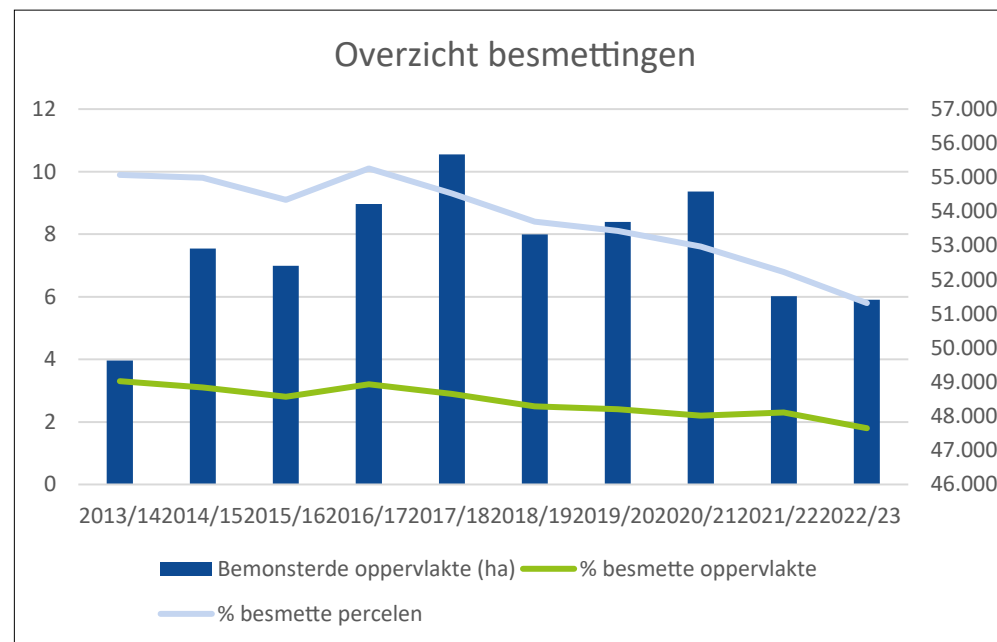
In tegenstelling tot de certificering in het voorjaar was het aanbod van te certificeren pootgoed in het najaar een stuk lager. Dit wordt veroorzaakt door een combinatie van verschillende zaken:

- grote virusdruk en daarmee gepaard gaande verlaging in keuringsklasse,
- Late en tegenvallende oogst,
- matige knolzetting.

Dit had tot gevolg dat in het najaar ca. 100.000 ton minder werd gecertificeerd dan gemiddeld. Door de goede certificering in het voorjaar was de totale certificering met 1.050.000 ton, vergelijkbaar met het meerjarig gemiddelde.

## 6.4 Grondonderzoek

Bij grondonderzoek is het verloop over het kalenderjaar vergelijkbaar met dat van de keuring. In het voorjaar van 2023 zijn relatief veel grondmonsters genomen en onderzocht in vergelijking met het najaar. Door de natte weersomstandigheden waren dit in de tweede helft van het jaar een stuk minder. Het aantal percelen dat besmet is de laatste jaren laat een dalende lijn zien.





## 6.5 Zaaizaden

### Ontwikkeling areaal

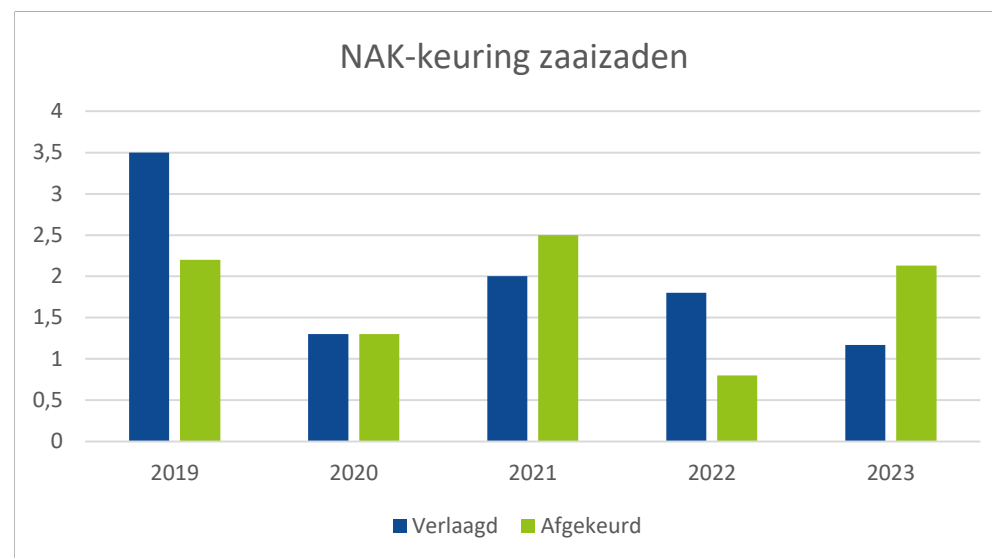
Bij de granen was er een stijging van het areaal NAK-keuringen en het areaal erkende keuringen. Daarentegen is het areaal groenvoedergewassen fors gedaald. Dit wordt vooral veroorzaakt door een dalende vraag in de markt naar grassen. In de begroting was rekening gehouden met een daling met 2.000 hectare, de werkelijke daling was ca. 4.500 hectare.

### Keuringen en certificering

Ook bij zaaizaden kwam de veldkeuring in 2023 laat op gang. Door de seizoens-omstandigheden was de bloei onregelmatig en waren de gewassen vaak lastig te keuren.

Bij de NAK-keuringen is bijna 5.200 hectare granen gekeurd. Ruim 3% (2022: 2,5%) is verlaagd of afgekeurd. Alle klavers en suikerbieten zijn goedgekeurd. In de grafiek hiernaast is het resultaat van de NAK-keuringen van de afgelopen 5 jaren weergegeven.

Bij het keuren van de grassen en de groenvoerders heeft een relatief hoog percentage afkeuringen en verlagingen plaatsgevonden. In zijn totaliteit ging dit om 57 respectievelijk 24 hectare van het totaal te keuren areaal van 600 ha. Dit betreft 13% van het totaal.





Bij de erkende bedrijven is bij de granen ruim 20 hectare van de 1.700 ha afgekeurd en is bij de grassen ruim 70 hectare van de 7.900 ha gedegradeerd. De overige percelen zijn allemaal goedgekeurd. Door de NAK is bij 5% van de percelen een controlekeuring uitgevoerd. In ca. 10% van de controles was het oordeel van de NAK afwijkend van dat van het erkende bedrijf.

De oogstomstandigheden waren ook bij de zaaizaden niet altijd optimaal, waardoor bij granen in de partijkeuring regelmatig schot werd geconstateerd. Toch bleek uit het zaaizaadonderzoek in het laboratorium dat de kwaliteit en kiemkracht van de zaaizaden in 2023 over het algemeen goed was.

Over het gehele kalenderjaar 2023 zijn ruim 11.000 zaaizaadmonsters onderzocht door het laboratorium van de NAK. Het aantal schoningsmonsters was laag in vergelijking met voorgaande jaren, maar het aanbod groenvoeder- en graanmonsters was juist hoog in 2023.

De certificering van de granen bleef over het kalenderjaar 2023 achter bij het meerjarig gemiddelde, terwijl dit bij de groenvoeders juist hoger was. Het natte najaar zorgde ervoor dat er maar weinig wintergranen konden worden ingezaaid.



## 7. Informeren

### 7.1 Informeren van stakeholders

Op verschillende momenten en manieren heeft de NAK informatie verstrekt aan telers en andere betrokkenen.

Standaard organiseert de NAK in januari een serie **telersvergaderingen**. Tijdens deze bijeenkomsten wordt er teruggeblikt op het voorgaande kalenderjaar en vooruitgekeken naar het pas begonnen kalenderjaar. Indien er tarievenwijzigingen zijn worden deze toegelicht op de telersvergaderingen. Daarnaast worden de keurings- en inspectieresultaten en de wijzigingsvoorstellen doorgenomen.

Wanneer er belangrijke informatie te delen is, bericht de NAK haar stakeholders hierover via de **mail**. In 2023 zijn er diverse berichten verzonden. Onderwerpen waren onder andere de besluiten van de vaste commissies m.b.t. ontheffingsdata of wijzigingsverzoeken, circulaire's m.b.t. bedrijfsinspectie kwekersmateriaal, monsters voor de controlevelden en voorcontrole grassen & groenvoeders en updates

m.b.t. voortgang en doorlooptijden van poot aardappel monsteronderzoek.

Op 3,4 en 5 juli zijn de **NAK-velddagen** gehouden bij het Proef- en Controlebedrijf in Tollebeek, de Proefboerderij Kollumerwaard in Munnekezijl en de proefboerderij Rusthoeve in Colijnsplaat. Tijdens deze velddagen zijn presentaties gegeven over onder andere ontwikkelingen binnen de NAK en over de EU-ontwikkelingen. Ook zijn de ontwikkelingen van het veldkeuringsseizoen, de virusoverdracht en monitoring aan bod gekomen. Aansluitend was er een bezichtiging van de proefvelden verzorgd door (senior)keurmeesters en medewerkers van het Proef- en Controlebedrijf.





Via de **website** heeft de NAK begin oktober de stakeholders geïnformeerd over de ondertekening van de nieuwe meerjarenovereenkomst tussen de vier plantaardige keuringsdiensten (naast de NAK ook BKD, NAK tuinbouw en KCB), de NVWA en het ministerie van LNV. In deze overeenkomst staan afspraken over onder andere de taakverdeling, kwaliteit en accreditatie, handhaving, het tweedelijnstoezicht, aansprakelijkheid, het fytosanitaire uitvoeringsbeleid, crises en incidenten en escalatieafspraken bij verschil van inzicht.

Ten slotte zijn verspreid over het jaar diverse berichten op de website geplaatst met betrekking tot de controles op aardappelopslagplanten, phytophthoraarden, wilde haver, knolcyperus en het afdekken van afvalhopen.

Ook de wijziging van de regeling plantgezondheid wratziekte en de verruiming van de ontheffingsmogelijkheden aardappelteelt zijn via de website kenbaar gemaakt.



## 8. Financiën

### 8.1 Resultaat 2023

Onderstaand overzicht presenteert de staat van de baten en lasten in 2023 en geeft inzicht in de financiële positie per 31 december 2023, in vergelijking met de realisatie in 2022 en de begroting voor 2023.

Bedragen x € 1.000

	2023		B2023		2022	
<b>Totaal baten</b>	<b>24.838</b>	<b>100%</b>	<b>24.965</b>	<b>100%</b>	<b>24.540</b>	<b>100%</b>
Directe inkoopkosten	3.184	13%	3.546	14%	3.033	12%
Personeelskosten	18.407	74%	17.759	71%	17.457	71%
Afschrijvingen immateriële vaste activa	254	1%	301	1%	299	1%
Afschrijvingen materiële vaste activa	633	3%	669	3%	603	2%
Overige bedrijfslasten	4.249	17%	3.826	15%	3.767	15%
<b>Totaal lasten</b>	<b>26.725</b>	<b>108%</b>	<b>26.101</b>	<b>105%</b>	<b>25.159</b>	<b>103%</b>
<b>Bedrijfsresultaat</b>	<b>-1.887</b>	<b>-8%</b>	<b>-1.136</b>	<b>-5%</b>	<b>-618</b>	<b>3%</b>
Financiële baten en lasten	277	1%	0	0%	21	0%
<b>RESULTAAT</b>	<b>-1.610</b>	<b>-7%</b>	<b>-1.136</b>	<b>-5%</b>	<b>-598</b>	<b>-2%</b>



Het jaar 2023 is een bijzonder jaar geweest. De omzet ligt iets lager dan begroot, maar valt ten opzichte van 2022 iets hoger uit. Doordat het areaal ha veldkeuring afneemt, is er een daling te zien in de omzet veldkeuringen. Daarnaast zijn er in 2023 veel ziektes en virussen in het pootgoed aangetroffen wat heeft geleid tot relatief veel afkeuringen of verlagingen van pootgoed tot een lagere klasse. Hierdoor is veel van het pootgoed afgezet in de consumptiemarkt omdat telers hier nog een goede prijs voor hun pootgoed konden krijgen. Dit heeft met name geleid tot een daling van het aantal certificeringen. Deze trend zet zich naar verwachting in 2024 voort.

De directe inkoopkosten dalen mee met de omzet en zijn iets lager dan begroot en iets hoger dan 2022. De hier verwachte prijsstijging van grondstoffen is vooralsnog beperkt gebleven.

De personeelskosten liggen fors hoger dan begroot en 2022, terwijl het aantal fte's deze verslagperiode lager is. In 2023 was een groot aantal vacatures niet ingevuld, met name op de stafafdelingen. Om dit op te vullen is meer gebruik gemaakt van ingehuurd personeel waardoor de totale personeelskosten uiteindelijk toch hoger is uitgekomen dan begroot. Daarnaast speelt dat de overeengekomen CAO voor 2023-2024 hoger is uitgekomen dan begroot. Hierin is een loonsverhoging afgesproken van 6,55% per 1 mei 2023 en een éénmalige uitkering terwijl in de begroting werd uitgegaan van 4%.

De overige bedrijfskosten vallen hoger uit door de extra kosten die de NAK maakt voor diverse ontwikkelprojecten en communicatie.

Het resultaat van de NAK komt hiermee uit op € 1.610.000 negatief.





## Balanspositie

Onderstaand is een verkorte weergave van de balans opgenomen.

Bedragen x € 1.000

	2023		2022	
<b>ACTIVA</b>				
<b>Vaste activa</b>				
Immateriële vaste activa	393	2%	619	3%
Materiële vaste activa	5.460	28%	5.609	27%
	<b>5.853</b>	<b>30%</b>	<b>6.228</b>	<b>30%</b>
<b>Vlottende activa</b>				
Vorraden	1.077	6%	1.260	6%
Vorderingen	4.002	21%	2.863	14%
Liquide middelen	8.288	43%	10.127	50%
	<b>13.367</b>	<b>70%</b>	<b>14.249</b>	<b>70%</b>
	<b>19.220</b>	<b>100%</b>	<b>20.478</b>	<b>100%</b>
<b>PASSIVA</b>				
Eigen vermogen	15.027	79%	16.637	81%
Voorzieningen	471	2%	629	3%
Kortlopende schulden	3.722	19%	3.211	16%
	<b>19.220</b>	<b>100%</b>	<b>20.478</b>	<b>100%</b>



## Eigen vermogen

Door het gerealiseerde resultaat is het eigen vermogen afgenomen met 10 %. Met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) zijn afspraken gemaakt over de beheersing van het eigen vermogen. Deze afspraak stamt uit 2017 waar met LNV een bandbreedte is afgestemd, waarbinnen het Eigen Vermogen kan fluctueren. Basisgedachte is dat exploitatie en investeringen gefinancierd kunnen worden met het Eigen Vermogen. Daarnaast moet een buffer aangehouden worden om een plotselinge daling van keuringswerkzaamheden en doorlopende vaste kosten op te kunnen vangen. Getalsmatig ziet het er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

	2023	2022
Boekwaarde vaste activa	5.853	6.228
Risico 22% van de exploitatiekosten	5.880	5.742
Norm eigen vermogen	11.733	11.970
Aanwezig eigen vermogen	15.027	16.637
<b>Vermogenoverschot</b>	<b>3.294</b>	<b>4.667</b>

De NAK staat er financieel gezond voor, echter zal niet te snel in moeten teren op haar eigen vermogen, want dan komt het onder het normvermogen van LNV. Het begrote negatieve resultaat voor 2024 kan nog worden gefinancierd uit het vermogenoverschot evenals de geplande investeringen voor 2024. Vanaf 2025 zal toegewerkt moeten worden naar een financieel neutraal resultaat. Dit wordt meegenomen in de meerjarenstrategie 2024-2027, welke in 2024 uitgewerkt wordt.



## Werkkapitaal

Het werkkapitaal is als volgt bepaald:

Bedragen x € 1.000

	2023	2022
Vorraden	1.077	1.260
Vorderingen	4.002	2.862
Liquide middelen	8.288	10.127
<i>Vlottende activa</i>	<i>13.367</i>	<i>14.249</i>
Kortlopende schulden	3.721	3.211
<i>Vlottende passiva</i>	<i>3.721</i>	<i>3.211</i>
<b>WERKKAPITAAL</b>	<b>9.646</b>	<b>11.038</b>

## Liquiditeit

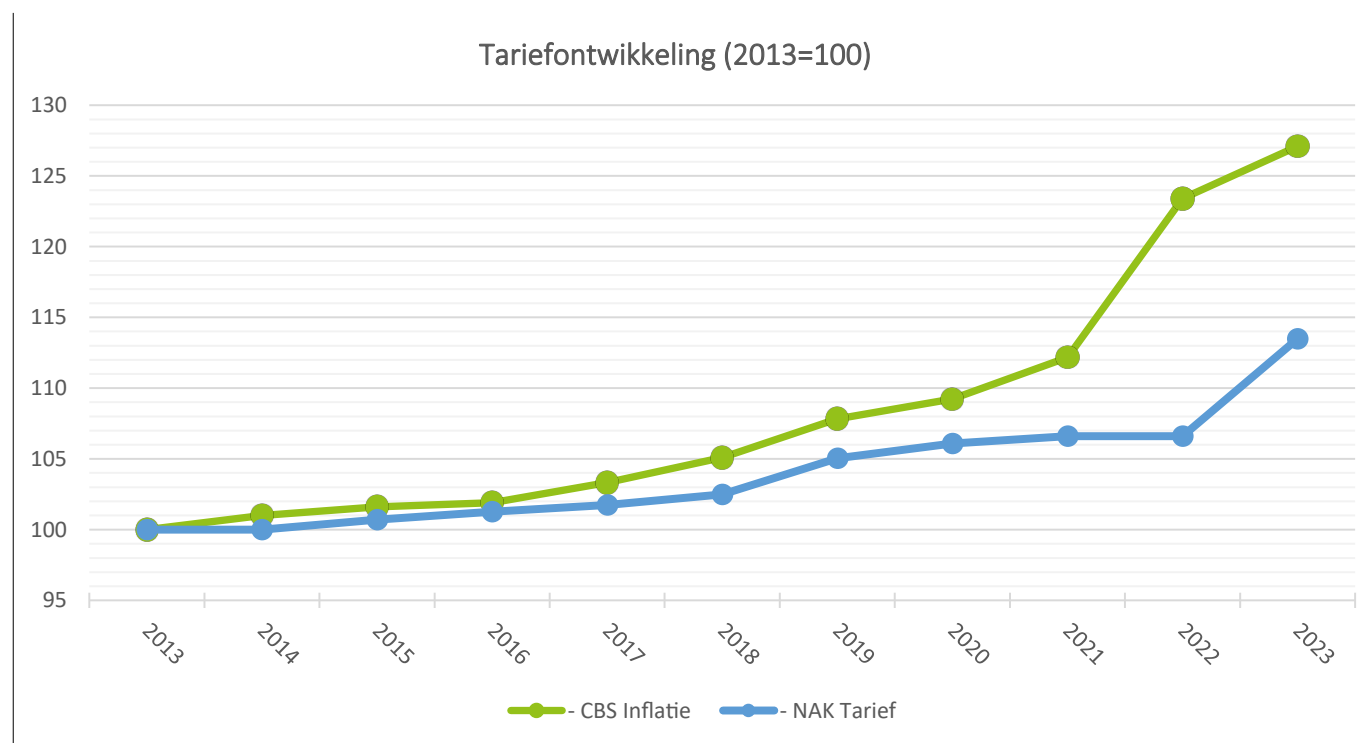
De liquide middelen zijn in 2023 afgenomen. De afname wordt veroorzaakt door reguliere mutaties van de liquide middelen. Het behaalde financiële resultaat beïnvloedt de liquide middelen negatief, de afname van de vaste activa beïnvloeden de liquide middelen positief. De bestaande liquiditeitsbuffer is voldoende om eventuele toekomstige tegenvallers op te vangen.



## 8.2 Begroting 2024

In 2023 zijn we geconfronteerd met sterke kostenstijgingen (CAO-akkoord, externe inhuur en hogere inkooprijzen). Tegelijkertijd zien we een krimp van het areaal pootgoed en een veranderende wet- en regelgeving in de toekomst op ons afkomen. We zullen ons tijdig moeten voorbereiden op deze ontwikkelingen waardoor de noodzaak om procesverbetering en automatisering naar een hoger plan te brengen alleen maar toeneemt.

Door deze ontwikkelingen zal in 2024 meer dan gemiddelde tariefsverhoging doorgevoerd worden in de hoop dat we met de investeringen op langere termijn verdere tariefsverhogingen kunnen matigen. Terugkijkend over de afgelopen 10 jaar kunnen we constateren dat de gemiddelde tariefsverhoging achterblijft ten opzichte van de CPI-indexering.

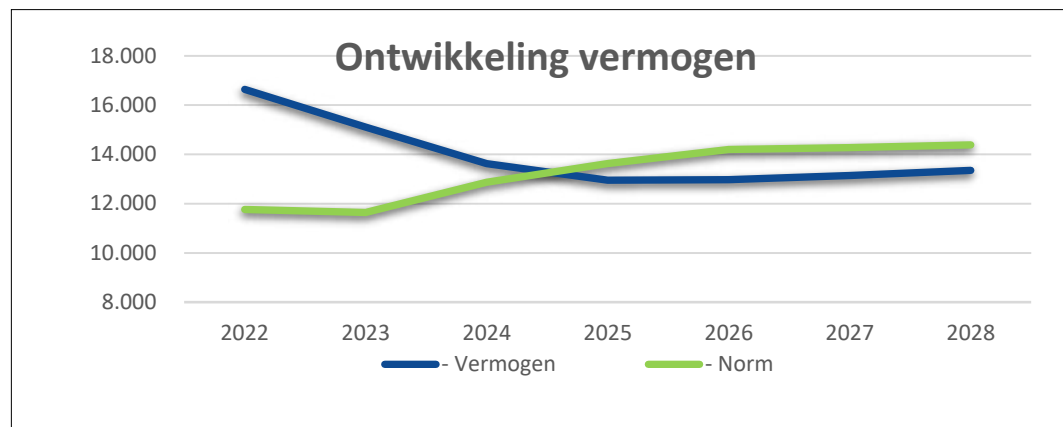




## Tariefsverhoging en eigen vermogen

Vanwege de afspraken met LNV en ontwikkelingen is voor 2024 een begroting opgesteld die uitkomt op € 1,5 miljoen negatief. Een tariefstijging van 9% is hiervoor noodzakelijk. Deze tariefstijging is echter nog niet kostendekkend, omdat er afspraken met het Ministerie van LNV zijn gemaakt over de afbouw van het Eigen Vermogen van de NAK. Vanaf 2026 en verder wordt verwacht een kostendekkend tarief te hanteren, waarbij opgemerkt moet worden dat er in deze meerjarenbegroting nog geen rekening is gehouden met de nieuwe meerjarenstrategie, waarin veranderde wet- en regelgeving een belangrijke rol gaan spelen.

Bijgaande tabel geeft het geprognostiseerde verloop van het EV van de Stichting NAK weer ten opzichte van de norm die LNV hanteert.



## Investeringsbeleid

De voorbije jaren is structureel te weinig geïnvesteerd in procesoptimalisatie en automatisering waardoor de productiviteitsverbetering is achtergebleven. Door komende jaren significant te investeren in procesoptimalisatie en automatisering, is de verwachting dat op langere termijn verdere kostenstijgingen beperkt kunnen worden. De investeringsbegroting voor 2024 bedraagt € 2,1 miljoen, waarvan

€ 1,0 miljoen betrekking heeft op investeringen in informatie en automatisering om procesoptimalisatie in de toekomst te faciliteren.

De begroting 2024 is op 11 december 2023 goedgekeurd door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

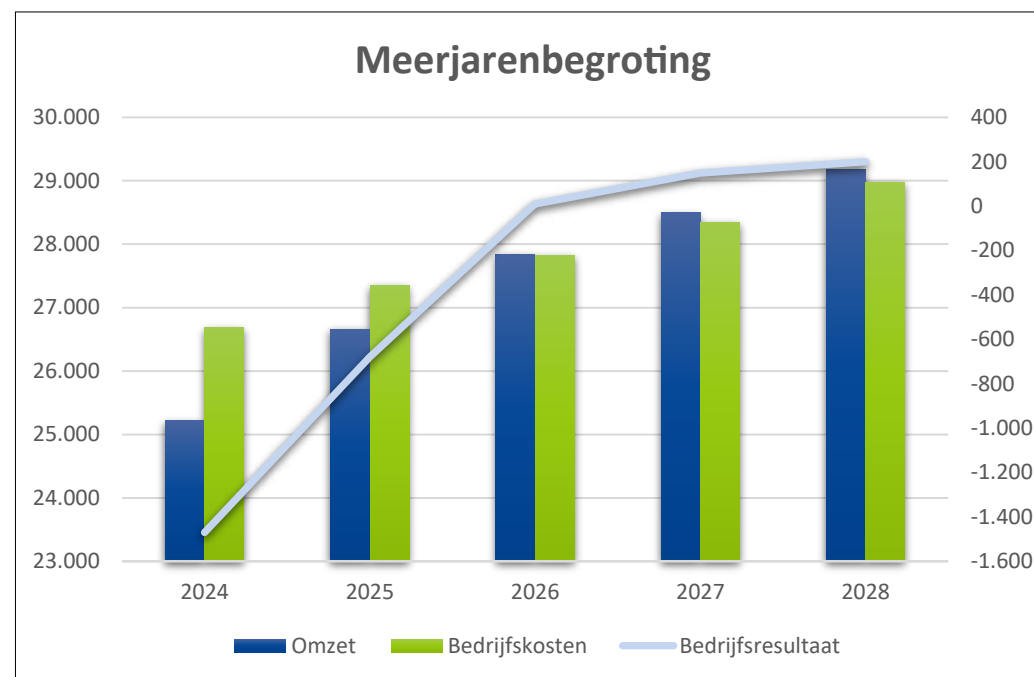


### 8.3 Meerjarenbegroting

In 2023 is bekend geworden dat de invoering van de Europese PRM wet- en regelgeving in de loop van 2024 mag worden verwacht, met effectuering in 2028. De effecten van deze wet- en regelgeving worden in 2024 nader uitgewerkt in uitvoeringsrichtlijnen, waarna dit in een meerjarenstrategie 2025-2028 voor de NAK opgesteld zal worden. De financiële vertaling van deze strategie zullen we voor het eerst in de begroting 2025 presenteren. Dit is het eerst mogelijke moment.

In 2024 en 2025 verwachten we nog negatieve resultaten te presenteren. Vanaf 2026 is het streven om weer een sluitend perspectief te laten zien. Het eigen vermogen is hiermee verder afgebouwd tot de met het Ministerie overeengekomen bandbreedte.

Meerjarenbegroting	Omzet	Bedrijfskosten	Bedrijfsresultaat
2024	25.227	26.697	-1.470
2025	26.670	27.350	-680
2026	27.840	27.830	10
2027	28.500	28.350	150
2028	29.180	28.980	200





## 8.4 In control statement

De jaarrekening is opgemaakt op basis van de veronderstelling van continuïteit.

De directie heeft als doel om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen. Hierbij worden zowel operationele als financiële aspecten in ogenschouw genomen. Er is door de directie een meerjarenplan opgesteld waarin de kernprocessen en de continuïteit daarvan nauwlettend worden gevolgd. Dit plan zal in 2024 verder uitgewerkt worden in een meerjarenstrategie, waarin de veranderende wet- en regelgeving meegenomen wordt. De financiële gevolgen worden daarbij zo goed

De NAK heeft op dit moment geen langlopende schulden met banken en andere kredietverstrekkers. Op basis van de meerjarenprognose is onze verwachting dat de NAK ook in de (nabije) toekomst blijft voldoen aan de geldende eisen en dat de organisatie voldoende kasstromen blijft genereren om aan haar verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Op grond hiervan is de directie van mening dat de continuïteit van de NAK is gewaarborgd.

De directie van de NAK is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar

mogelijk ingeschat en worden in een meerjarenbegroting tot uitdrukking gebracht.

Het jaar 2023 was een bijzonder jaar voor de NAK. De belangrijkste kengetallen in het kader van de continuïteitsveronderstelling zijn ultimo 2023 als volgt (gebaseerd op de definitieve jaarrekening 2023 van de NAK.):

- Eigen vermogen: € 15,0 miljoen (2022: € 16,6 miljoen)
- Resultaat: € 1,6 miljoen negatief (2022: € 0,6 miljoen negatief)
- Werkkapitaal: € 9,6 miljoen (2022: € 11,0 miljoen)
- Solvabiliteit: 78,5 % (2022: 81,2%)

Liquiditeit:

- Current ratio: 3,7 (2022: 4,4)
- Quick Ratio: 3,3 (2022: 4,0)

dienstverlening. De NAK hanteert risicobeheersings- en controlesystemen in haar bedrijfsvoering en heeft dit hierin meegenomen. Deze zijn erop gericht om risico's te beheersen en operationele en financiële doelstellingen te behalen. Dit wordt geborgd in de processen, planning en controlcyclus en de kwaliteitssystemen die hieraan ten grondslag liggen. Periodieke audits worden op deze processen uitgevoerd door interne auditoren. De directie legt daarover verantwoording af aan het bestuur. Het bestuur legt op zijn beurt verantwoording af aan het ministerie van LNV. NAK voldoet aan de eisen van ISO 17020 en 17025 en wordt jaarlijks extern getoetst door de Raad voor Accreditatie en de accountant.

Externe partijen moeten er op kunnen vertrouwen dat de NAK en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Het belang van de gedragscode en de naleving wordt periodiek



benadrukt en is onderwerp van gesprek tussen leidinggevende en medewerker. Er is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld. De gedragscode is beschikbaar via ons medewerkersportaal. Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat er door het management of directie maatregelen doorbroken kunnen worden en bestaat het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden en periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen moeten er toe bijdragen dat override of controls wordt gesignaleerd. Daarnaast zijn er diverse beheersmaatregelen ingericht om de mogelijkheid tot misbruik van 'superuser'-rechten in DFO of Cobra te mitigeren. Deze bestaan uit dubbele autorisatie van facturen en de inrichting in het banksysteem, waarbij de superusers geen zelfstandige betaalbevoegdheid hebben. Binnen de NAK is het integriteitsbeleid geactualiseerd en aangescherpt om corruptierisico's te voorkomen (gedragscode, beleid gewenst en ongewenst gedrag, integriteitsbeleid, klokkenluidersregeling).

Gezien de aard van het product, de markt waarin de NAK zich beweegt en de landen waarmee zaken wordt gedaan, onderkent de directie ook een extern risico op non-compliance. De in 2023 uitgevoerde risicoanalyse heeft ons

goed inzicht gegeven in deze risico's en het belang van het aanscherpen van een aantal procedures. Over 2023 is binnen de NAK geen vorm van fraude bekend.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van de NAK heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordeelt de security en privacy officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel via interne audits, als extern via het ISAE 3402 onderzoek en ISO 27001 audit. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

## Conclusie

De directie is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze worden gemitigeerd.



## 8.5 WNT-verantwoording 2023 Stichting NAK

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting NAK van toepassing zijnde regelgeving:

Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor Stichting NAK is € 223.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2017 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

### 1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt



<b>Gegevens 2023</b>	<b>M.J.J.P. Duijsens</b>		<b>N.J. Rietbroek</b>		<b>E. Casteleijn</b>	
<b>Functiegegevens</b>	Algemeen Directeur		Operationeel Directeur		Directeur	
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/09 t/m 31/12		01/03 t/m 31/12		01/01 t/m 15/10	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1		1		1	
Dienstbetrekking?	ja		ja		ja	
<b>Bezoldiging</b>						
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 55.718		€ 106.142		€ 151.732	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.921		€ 25.148		€ 23.648	
<i>Subtotaal</i>	€ 65.639		€ 131.290		€ 175.380	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 74.537		€ 186.953		€ 175.956	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.	
<b>Bezoldiging</b>	<b>€ 65.639</b>		<b>€ 131.290</b>		<b>€ 175.380</b>	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.	



<b>Gegevens 2022</b>	<b>M.J.J.P. Duijsens</b>	<b>N.J. Rietbroek</b>	<b>E. Casteleijn</b>
<b>Functiegegevens</b>	Algemeen Directeur	Operationeel Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	N.v.t.	N.v.t.	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	N.v.t.	N.v.t.	1
Dienstbetrekking?	N.v.t.	N.v.t.	ja
<b>Bezoldiging</b>			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	N.v.t.	N.v.t.	€ 189.216
Beloningen betaalbaar op termijn	N.v.t.	N.v.t.	€ 26.465
<i>Subtotaal</i>	<i>N.v.t.</i>	<i>N.v.t.</i>	€ 215.681
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	N.v.t.	N.v.t.	€ 216.000
<b>Bezoldiging</b>	<b>N.v.t</b>	<b>N.v.t</b>	<b>€ 215.681</b>



1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

<b>Gegevens 2023</b>		
<b>bedragen x € 1</b>		<b>G.J.A.M. van der Vossen</b>
<b>Functiegegevens</b>	<b>Directeur a.i.</b>	
Kalenderjaar	<b>2023</b>	<b>2022</b>
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01/01 t/m 28/09	24/10 t/m 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	9	3
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	689	181
<b>Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum</b>		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 212	€ 206
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€ 222.900	€ 85.800
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 183.354	
<b>Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)</b>		
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 127.729	€ 33.557
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 161.286	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	
<b>Bezoldiging</b>	<b>€ 161.286</b>	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	



1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

<b>Gegevens 2023</b>										
<b>bedragen x € 1</b>	<b>J.M.M. Polman</b>	<b>H.M. den Daas</b>	<b>P.K. Berghuis</b>	<b>A.J.B.P. Bossers</b>	<b>D. Ende</b>	<b>D. Hylkema</b>	<b>K. Schenk</b>	<b>H. Spijkerboer</b>	<b>J.W. Sanderse</b>	<b>A.R.M. Vael</b>
<b>Functiegegevens</b>	Voorzitter	Vice voorzitter	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01/2023 t/m 31/12/2023	01/01/2023 t/m 31/12/2023	01/01/2023 t/m 31/12/2023	01/01/2023 t/m 30/04/2023	01/01/2023 t/m 31/12/2023	01/01/2023 t/m 31/12/2023	01/01/2023 t/m 31/12/2023	01/01/2023 t/m 31/12/2023	01/05/2023 t/m 31/12/2023	01/01/2023 t/m 30/06/2023
<b>Bezoldiging</b>	€ 21.047	€ 11.973	€ 13.302	€ 2.549	€ 7.981	€ 7.981	€ 7.981	€ 7.981	€ 5.473	€ 5.819
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 33.450	€ 22.300	€ 22.300	€ 7.332	€ 22.300	€ 22.300	€ 22.300	€ 22.300	€ 14.968	€ 11.058
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
<b>Bezoldiging</b>	€ 21.047	€ 11.973	€ 13.302	€ 2.549	€ 7.981	€ 7.981	€ 7.981	€ 7.981	€ 5.473	€ 5.819
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t



<b>Gegevens 2022</b>										
<b>bedragen x € 1</b>	<b>J.M.M. Polman</b>	<b>H.M. den Daas</b>	<b>P.K. Berghuis</b>	<b>A.J.B.P. Bossers</b>	<b>D. Ende</b>	<b>D. Hylkema</b>	<b>K. Schenk</b>	<b>H. Spijkerboer</b>	<b>J.W. Sanderse</b>	<b>A.R.M. Vael</b>
<b>Functiegegevens</b>	Voorzitter	Vice voorzitter	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid	bestuurslid
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	01/01/2022 t/m 31/12/2022	n.v.t.	01/01/2022 t/m 31/12/2022
<b>Bezoldiging</b>										
Bezoldiging	€ 20.011	€ 11.370	€ 12.636	€ 7.581	€ 8.202	€ 7.581	€ 7.581	€ 7.581	-	€ 11.372
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 32.400	€ 21.600	€ 21.600	€ 21.600	€ 21.600	€ 21.600	€ 21.600	€ 21.600	-	€ 21.600

### Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

## 9. Vooruitblik 2024

### Organisatieontwikkelingen 2024

Het ontwikkelprogramma is eind 2022 gestart met onder andere als doel meer richting te geven aan de organisatie en haar processen. Op basis van de eerste resultaten is in 2023 het programma verder uitgebreid met projecten, die een verdere bijdrage leveren aan de ontwikkeling van beleid en organisatie. In 2024 wordt dit verder voortgezet, waarbij vooral aandacht zal zijn voor het opstellen van de meerjarenstrategie, die sterk beïnvloed wordt door de externe ontwikkelingen op Europees en nationaal niveau. De eerste contouren van de nieuwe Europese verordening zijn inmiddels bekend, maar de verdere uitwerking in zogenaamde implementing en delegated acts zal meer duidelijkheid geven over wat er van ons verwacht gaat worden zodra de verordening van kracht wordt. Daarnaast zal ook het dalende areaal zijn effect hebben op de toekomstige werkzaamheden.

### Werkzaamheden

De aard van de werkzaamheden zal in 2024 niet fundamenteel wijzigen. De omvang van de werkzaamheden zal licht afnemen door een afname van het areaal.

- Het areaal pootgoed zal naar verwachting in 2024 uitkomen op 36.000 ha. Dit is een daling van 7,0% ten opzichte van 2023.
- Verwacht wordt dat de omvang van de certificering van pootgoed 1.075.000 ton zal bedragen. Dit ligt in de lijn met 2023.
- Het areaal zaaizaad zal naar verwachting in 2024 uitkomen op 4.800 ha granen en 10.500 ha groenvoeders. Verwacht omvang van de certificering van zaaizaad bedraagt 25.175 ton granen en 15.200 ton voor groenvoeders conform 2023

Om mee te kunnen bewegen met de nieuwe ontwikkelingen en de eisen, die aan ons als toezichthoudende organisatie worden gesteld, is het ook van belang om de ingezette koers ten aanzien van de verdere professionalisering van de interne organisatie te blijven volgen. Daarom wordt komend jaar verder ingezet op leiderschapsontwikkeling, personele inzet en loopbaanontwikkeling, kostenefficiëntie, procesoptimalisatie, kwaliteit, digitalisering en automatisering. Gedurende 2024 willen we daartoe samen met de medewerkers en externe stakeholders een meerjarenstrategie opstellen.

